

Hezur-mamizko zubia

Jaioterrian omenduko dute, gaur, apaiz kulturgile azkoitiarra

Euskal kultur munduan urte beltzak izan ziren Espainiako Gerra Zibil ondokoak. Belztasun horretan argi izpiren bat ezarri nahirik, hainbat kultur arlo jorratzeari atxiki zitzaion Nemesio Etxaniz azkoitiarra, egungo kultur panorama gauzatuko zuen belaunaldi gaztearekiko zubi lanak ere betez.

Amagoia Iban • Donostia

NEMESIO ETXANIZ ARANBARRI 1899ko abenduaren 19an jaio zen, Jose Luis Etxaniz merkataria eta Maria Antonia Aranbarri etxekoandrea, azkoitiarrak biak, guraso zituela. Donostian hil zen 1982ko urtarrilaren 27an, 82 urte egin berrian. Tarte horretan, euskal kulturaren alde lan asko egin zuen, arlo askotan jardunez gainera, eta, bere jaiotza mendeurrenaren kariaz, ez dira gutxi izan lan hori goratu nahi izan dutenak. Deban eta Azpeitian omendu berri dute, eta Azkoitia jaioterriak gaur bertan egingo dio gorazarre. *Egan* aldizkariak bere azken alean eskaini dion tarte zabala abiapuntutzat hartuz.

Antzerkia, poesia, kantagintza, euskalgintza... Hamaika aurpegi ditu Nemesio Etxanizen jardunak, omenaldiok argi utzi duten bezala, eta guztiak ulertzeko, ezinbesteko da egokitu zitzaion garai eta giroaren berri izatea. Berak ere utzi zigun horren arrastorik, zertzelada autobiografikoz jositako *Izotz kan-delak* eleberrian hain zuzen ere, Pako Sudupek duela hiru urte argitaratutako *Nemesio Etxanizen biografia eta ideologia* lanean behin eta berriro azpimarratzen duenez.

Nemesio Etxanizen bizitza markatu zuen gertakizun bat aukeratzekotan, Espainiako Gerra Zibila nabarmendu behar, 1936an hasia. Hala nabarmentzen du Joxe Azurmendik *Oraingo gazte eroak* liburuan (iaz eman zuen argitara), non azkoitiarra euskal kultur trantsizioko zubigile

moduan aurkezten baitu: «Gerraurreko euskaltzaletasunaren pizkundea eta gero gerrak txikizio ikaragarria ekarri zuen bai Euskal Herriarentzat bai Nemesio Etxanizentzat, eta gerraondoko egoeran berak erresistentzia politiko eta euskaltzalea egin zuen. Hor kokatu behar da nire ustez bere jarduna».

Gerra eta krisi erlijiosoa

Gerra inguruko urte haietan izan ziren kultur astinduei Euskal Herrian aldi berean bizi izan zen krisi erlijioso gogorra erantsi behar zaie Azurmendiren ustez. «Nik uste dut Nemesio Etxaniz dela krisi horren agerpenik nabar-

menena. Bizitza guztia zalantza artean bizi behar izan zuen pertsona bezala definitu zuen berak bere burua. Eta bere zalantzak oso errealak ziren, ez dotrina zalantzak». Izan ere, fede katoliko itxi baten emaitza zen Nemesio Etxaniz. *Integro*-en alderdiko aurpegi publiko baten semea zen (karlistak baino zurrunagoak ziren); Azkoitian hazi zen, Gipuzkoako herri itxienetako bat izateko ospea zuen herrian; eta 24 bat urte izan arte hezkuntza eskolastiko zorrotza jaso zuen, Comillasko apaiz-

gaitegian batez ere (Santander, Espainia). «Bere belaunaldikoek bezalatsu —dio Azurmendik—, arazoak izan zituen Nemesiok ordura arte zeukan fede katolikoa- rekin, alde batetik, euskaldun bezala, katoliko sentitzen baitzen, baina, bestetik, Espainiako hierarkia katoliko ofiziala etsaitzat zeukan». Ez politikoki bakarrik, erlijio aldetik ere sentiera ezberdinak baitzituen Etxanizek. «Gerra ondolan zer giro estua zegoen gogoratu behar da. Halako katolizismo beltz bat zegoen. Berak freskura, umore, erotika pixka bat sartu nahi izan zuen. Hori izan da hain